
Književna poročila

veličanstveno samoljubni mrak pogreznjenega monarha; gorska — od življenja mjuridov in gorskega aula do lokavega in krutega prerokovega namestnika Šamila.

Med tema dvema svetovoma, ki se borita drug z drugim na življenje in smrt, pa preskakuje z ene strani na drugo živa in paleča iskra Hadži-Murat, od zapletene usode gnan in preganjan, dokler ga ne staret med seboj oba boreča se svetova. Ta smrt je točka, v katero drže vse niti pripovedovanja, vse je podrejeno stremljenju snovi v to točko, vse je orisano le v toliko, da je usoda tega človeka do konca, do najdaljnjega kroga, do katerega seže valovanje tega življenja, jasna in razumljiva.

Poslovenil je to redko knjigo Vladimir Levstik. Med našimi prevodi iz ruščine je njegov prevod častna izjema in to v vsakem oziru. Levstikovo poznanje ruščine je zanesljivo; netočnosti, ki bi motile organični zmisel, nisem našel. Pri njem se res lahko govori o kakovosti prevoda kot takega, ne pa, kot je to potrebno pri drugih naših prevajalcih, o kakovosti razumevanja originala.

Druga poglobitna prednost tega prevoda je v tem, da je podan v markantnem, za Levstika značilnem slogu, da je torej Tolstega delo in Levstikovo reprodukcije ranje na njem vidno. To pomeni, da je prevod resnično slovenski, da je živ in doživljen. Večina naših prevodov je napisana v slogu, ki je last vse naše inteligence in ki je torej neizrazit in brezoseben. Levstikovemu pa se pozna, da je umetnino prebavila slovenska glava, da se je ta glava po svoje opajala nad bujnostjo življenja, ki ga umetnina nosi v sebi. Popolnoma adekvaten prevod je nemogoča stvar. In tako je tudi Levstik drugače razporejen napram predmetu kot Tolstoj sam. Slog originala je prost, širok, nekoliko malomaren, dasi izrazit in značilen. Levstikov slog je skrbnejši, bolj izbran, sicer v pravi meri izrazit, vendar nekoliko ožji in strožji. To je sled njegove osebnosti v delu.

Jezik prevoda je lep in zdrav, izbran, kakor sem že rekel tudi o slogu, in zvočen. Pozna se mu ljubezen in strast do oblikovanja, do iznajdevanja najizrazitejših oblik in skrbno delo. Edino, kar me v tem oziru moti, je njegov jugoslovanski purizem; stavka: «vojniki pušijo lule», — ki morda ni nikjer dobesedno tako napisan, pa bi lahko bil, — ne morem priznati za slovenščino. To je edina pomembna graja, ki jo lahko izrečem o tem prevodu.

Širši javnosti priporočam to knjigo kakor malokatero, ker je snovno in oblikovno vredna, da jo vsakdo pozna. Našim prevajalcem pa jo še posebej priporočam, ker bodo v nji našli marsikatero dobro razrešitev težav, ki jim sami niso bili kos. Naučili se bodo tudi tega, da je treba za prevajanje jasnega, razumevajočega pogleda, ki vidi in opazi v najbolj zastrtem delcu umetnine utrip življenja. Tedaj postane njihovo prevajanje radost zanje in za druge, kakor bo to brez dvoma prevod Hadži-Murata, ki zasluži v naši ruski prevodni literaturi prvo mesto.

Josip Vidmar.

Slovenska stenografska čitanka, sestavljena po prof. Ad. Robidi in posvečena dovršitelju slovenske stenografije gimn. ravnatelju Franu Novaku, je tretji stenografski proizvod, ki so ga nam naklonila zadnja leta. Z izdajo težko pričakovane čitanke je končno izpolnjena že desetletja odprta vrzel v stenografski strokovni literaturi. Dasi si Slovenci z nekim ponosom lastimo prvenstvo širiteljev tesnopisne umetnosti na slovanskem jugu, smo tako pozno sledili Čehom, Hrvatom in Bolgarom, ker nas je k izdaji prve stenografske čitanke predvsem prisilila neodložljiva potreba. Čitanka je zbog pestrosti zbranega gradiva zelo prikladna in porabna za srednje, trgovske in meščanske šole. Poleg enajst liričnih in epskih pesmi naših pesnikov prinaša po en daljši leposlovni spis Cankarja in Finžgarja.

Književna poročila

pet zgodovinskih in znanstvenih člankov, štiri trgovske sestavke, odlomek iz proklamacije regenta Aleksandra ter nekaj izbranih pregovorov in rečenic v treh odlomkih pod naslovom «Drobiž». Razveseljivo je dejstvo, da je prvih 14 strani stenograma posvečenih v narodnovzgojne svrhe jugoslovanski povestnici in domo- znanstvu. V škodo popolnosti čitanke — vsaj za dogleden čas — pa smatram, da niso pisani nekateri poleg korespondenčnega tudi v debatnem pismu, kar bi vrednost čitanke nedvomno povzdignilo. — V predgovoru omenja prof. Robida, da je leta 1914. in 1915. objavljaj slovenske stenografske sestavke v «Jugoslovanskem Stenografu», ki je izhajal v Zagrebu, kar ni res. Hrvatsko stenografsko društvo je v Zagrebu od leta 1881. počenči izdajalo «Stenografa», med tem ko je prof. Bezenšek v Plovdivu že koncem leta 1896. prenehal z izdajanjem «Jugoslovanskega Stenografa». — Avtogram prof. Osane je kaligrafski izveden, ipak bi bil prikupljivejši, da ni prevelik in prerazširjeno pisan. Zlasti znaki za *ho*, *no*, *šo*, *to* so mnogo preširoki, enako sta tudi znaka za *n* in *nj* preraztegnjena. Češče se v tekstu po nepotrebnem izpisujejo končnice, dasi so razvidne iz stav- kovne zveze, kar velja posebno o sklonilih, perfektovih in nedoločnikovih oblikah, kakor: pustil (str. 7., vrsta 11.), zatreti (9., 7.), vrnila (10., 4.), zdihvalo (20., 2.), uvedel (21., 9.), urediti (40., 14.), zahtevati (41., 9.). Zaradi lažjega in hitrejšega čitanja označujemo končnice v predidoci besedi (prilastku). V glagolu «gasnejo» (1., 12.) neposredno spajanje ni dopustno, ker se sicer lahko zamenja z «ganejo». V besedah: čast, last, oblast dajem prednost obratnemu «s», v sestavljenkah blago- stanje (14., 4.), lokostrelci (28., 6.) se določilnici opušča končni vokal. Okrajšana lastna imena je treba podčrtati. Členki: sedaj (9., 7.), naprej (26., 16.), nočoj (33., 18. in 34., 2.), kvišku (28., 8.), vsled (35., 14.), torej (36., 9.), takojšnje (41., 9.) in tukajšnjo (46., 5.) niso pisani po Novakovih pravilih. Vznika in tudi (7., 3.) združujemo, v besedah: revni (7., 4.) in literarni (20., 10.) je na mestu posredno spajanje. V naslednjem navajam še nekatere netočno, odnosno nejasno pisane besede: spita (2., 18.), grški (4., 6.), ustaji (11., 10.), v potrtem (15., 16.), molči (16., 9.), zlega (16., 17.) je *l* izpuščen; v besedah: milost (17., 4.), žalost (17., 8.), mladost (19., 3.) samoglasnik *o* praviloma izpade; pritlikavcev (20., 4.) je *k* nejasno označen; resignacija (23., 18.) je lega simbolnega «i» previsoka; na prstih (25., 12.), stasit (25., 12.), njegovo (25., 18.), stas (27., 10.), stotisoči (27., 6.) se piše ničlica s črtico navzgor in ne navzdol; polti (27., 10.) *l* se mora označiti s stesnjevanjem; velblod (30., 18.) ni izpisano; gospodar (32., 6.), njeni (33., 12.), Gabelsbergerja (34., 12.), prenos (35., 19.) povsem zabrisano; Bukovja (37., 12.) je stenografirano «Bunovja»; stenografičnem (37., 14. in 38., 19.) se ne strinja z Novakom; ustva- ritelj (38., 9.) pišemo po istem pravilu kot ustanovitelj; humorist (39., 6.) zadnja dva zloga docela manjkata; gol (39., 11.) je *l* izpuščen; ljubeznijo (38., 16.) je končnica odveč označena; cirkularno (44., 15.) netočno pisano. — Jako primeren in uvaževanja vreden je sestavek «Nekaj podatkov o razvoju slovenske steno- grafije», ki ga je prof. Robida v jedru posnel po obširnem leta 1903. v berlinskem strokovnem listu «Archiv für Stenographie» priobčenem spisu prof. Miholiča «Die slovenische Stenographie». Vendar se je v spis vrinilo nekaj pomot, katere je treba popraviti. Čehi so dobili svoj tesnopis leta 1863. in ne leta 1860. Priredil ga je nalašč v ta namen sestavljeni odbor sedmih članov I. praškega društva Gabelsbergerjevih stenografov pod predsedstvom prof. E. Novotnega. — Prva slovenska stenografija, katero je leta 1865. sestavil Fr. Hafner, je bila leta 1900. do 1902. po rokopisu, ki ga hrani saksonski stenografski zavod v Draždanih v celoti, objavljena v Stenografu. Hafner je v svoj prenos neizpremenjeno sprejel od Gabelsbergerja vse samoglasnike in deset soglasnikov. — Ivan Tanšek je svoj

Književna poročila

prevod dovršil leta 1862, ter po njem s pravnikom Iv. Štempiharjem od leta 1866. počenši stenografiral slovenske govore v kranjskem deželnem zboru, po smrti slednjega dne 14. oktobra 1868. pa sam. Torej je Tanšek 13. decembra 1869. pri okrožnem sodišču v Celju s am stenografiral slovenske govore pri porotni obravnavi proti dnevniku «Slovenski Narod», ki je izhajal v Mariboru. Tanšekov prenos se nam ni ohranil; pač pa smemo z gotovostjo trditi, da se bistveno ni razlikoval od Magdičevega hrvatskega, sicer ne bi mogel Štempihar leta 1867. v hrvatskem saboru skupno z Magdičem stenografirati hrvatskih govorov. — Ljubljansko stenografsko društvo, ustanovljeno leta 1863., ni bilo slovensko ter je radi neugodnih razmer z letom 1865. prenehalo z delovanjem in zaeno ustavilo pobiranje članarine. Društveni predsednik, višji sodni svetnik Ivan Kapretz, se je pač trudil prirediti slovenski prevod, o čemer priča njegovo dne 7. aprila 1864. se vršeče predavanje «Vorschläge zur Anbahnung einer Übertragung der Gabelsbergischen Stenographie auf die slovenische Sprache», v katerem je predlagal, da mora že obstoječi Tanšekov prenos služiti novemu kot temelj. Iz navedenega moremo sklepati, da je Kapretz tudi oskrbel četudi nepopoln slovenski prevod, sicer mu ne bi bila kot priznanemu veščaku leta 1863. poverjena naloga, da stenografira slovenske govore v kranjskem deželnem zboru. — Zupanov stenografski sestav je mixtum compositum Gabelsbergerja in Stolzeja, a nikakor samoniklo in originalno delo. V posebni knjigi ni nikdar ugledal belega dne, pač pa je Zupan leta 1891. v Stenografu objavil v izvlečku načrt svojega sestava. Antona Zupana štejemo med najodličnejše slovenske stenografe. Obvladal je temeljito vse takrat znane nemške stenografske sisteme, se odlikoval kot strokovni pisatelj in kritik ter bil v pismeni zvezi z najbolj priznanimi inozemskimi stenografi. Posečal je tudi graško univerzo, a se kmalu vrnil v domovino, kjer je borno živel, dokler ga ni leta 1894. smrt rešila trajnih skrbi. — Prof. Fran Magdič je objavljial slovensko stenografijo v Stenografu od leta 1892. do 1895. ter je izdal v posebni knjigi leta 1898. Njegov prenos v Slovencih ni prodril, dasi je jako skrbno izdelan. Pač pa so si Hrvati, med katerimi je nad 30 let uspešno deloval v stenografski stroki, docela osvojili njegov hrvatski prenos. Umrli je leta 1914. v Zagrebu. — Ne dosti manj zaslužen stenografski veščak je bil leta 1915. v Sofiji umrl prof. Anton Bezenšek, ki se je uveljavil s svojim bolgarskim prenosom, med tem ko njegov slovenski daleko zaostaja za Novakovim. — Magdič in Bezenšek kot najizrazitejša propagatorja stenografske ideje in širitelja stenografske umetnosti na slovanskem jugu v polni meri zaslužita, da bi prof. Robida v svojem sestavku omenil letnico njune smrti. — Novakovo debatno pismo je izšlo v drugi predelani izdaji letos, a ne lansko leto. — Kljub navedenim nedostatom, oziroma pomanjkljivostim Robidovo stenografsko čitanko najtoplejše priporočam vsem stenografskim krogom, osobito našemu dijaštvu, v svrhu poglobitve in ponavljanja učne snovi, in želim, da bi se pri pouku na vseh srednješolskih in strokovnih zavodih upoštevala.

Rudolf Binter.

Andersenove pripovedke za slovensko mladino. Priredila Utva. Splošna knjižnica, zv. 7. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Str. 111.

Če bi plodni danski poet, romanopisec, dramatik, cestoslovec, autobiograf in libretist Hans Christian Andersen (1805. do 1875.) ne bil napisal ničesar drugega ko Pravljice (Eventyr, prva zbirka leta 1835.), bi se njegova eminentno tvorna umetnost ne bila manj razbohotila preko vsega kulturnega sveta, sočna in sijajna, zato ker narurna in v naivnem zavzetju spočeta. Andersen je znal tipične prasnovi in fabule davnih pravljič poživiti z lastnimi doživetji